

Dues menes de dret

written by Krystyna Schreiber | 16 de juliol de 2018

De bon matí del 15 d'octubre del 2016, en un bar d'Alsasua (basc: Altsasu), al País Basc, al nord d'Espanya, es produeix una batussa entre uns quants adolescents i una parella de la Guàrdia Civil. Balanç de danys: un llavi inflat i un os carp trencat. Fins aquí res de desacostumat en un país com Espanya en el qual, només l'any 2016, hi va haver 9.571 batusses entre policies i ciutadans, que se solen qualificar de resistència contra el poder públic. També en el cas basc va ser presentada la denúncia davant de les autoritats locals.

Però llavors va venir quelcom inusitat: "Vam agafar por quan vàrem veure què en feien del cas, en el qual els nostres fills hi estaven involucrats, determinats diaris espanyols i també la televisió. Deien que el nostre poble Alsasua està dividit, que els funcionaris de la Guàrdia Civil no s'hi poden moure lliurement sense ser insultats per la gent. Parlaven d'una situació d'extrema violència, que no té res a veure amb la realitat del lloc. La premsa va preparar el terreny per al que va venir després", aclareix Bel Bozqueta, mare de l'Adur, que mentrestant ja ha fet els 23 anys, un dels vuit condemnats en aquest cas. L'advocada de l'Adur, Jaione Karrera, descriu el curs dels fets: "Poques setmanes després de la batussa, una organització per les víctimes del terrorisme va presentar denúncia davant de l'Audiència Nacional a Madrid. Aquest tribunal nacional només és competent per crims especialment greus com el terrorisme i les seves sentències imposen sempre penes elevades". En realitat s'intenta crear una relació entre els adolescents bascos i un moviment que demana la retirada de la Guàrdia Civil del País Basc, i així indirectament també amb ETA.

Un cas de terrorisme

"Hem declarat diverses vegades, que no hi ha hagut mai cap

prova que cap d'aquests nois formessin part d'un moviment així. Batusses d'aquesta mena n'hi ha cada cap de setmana a tot el país, en part amb armes com bastons de pilota-base, i els resultats són sovint ferides més greus. Cap d'aquests casos s'ha portat mai davant d'un tribunal especial", diu l'advocada. Els tribunals competents del País Basc també confirmen en els atestats que no hi ha cap indicatiu de terrorisme i que el cas ha de ser jutjat pels tribunals locals. Però Madrid insisteix. El conflicte de competències es porta davant del Tribunal Suprem. Aquest tribunal no exclou que es pugui tractar de terrorisme i passa el cas a Carmen Lamela, de l'Audiència Nacional, la mateixa jutgessa que un any després dicta presó preventiva per al candidat a la presidència del Govern català, Jordi Sànchez, i el president de l'organització catalana Òmnium Cultural, Jordi Cuixart, acusant-los de "rebel·lió".

Les famílies d'Altsasu observen els esdeveniments amb incredulitat i amb por. "La Guàrdia Civil té molt de pes i una història molt fosca. Hem viscut aquesta tropa policíaca al País Basc en temps d'ETA, va ser molt dolent. I des del començament vam veure que hi havia un interès polític a fer del nostre cas un assumpte molt gros", diu la mare de l'Adur. El que més els esvera és una piulada del que llavors era cap de govern espanyol, Mariano Rajoy, en la qual assegurava que aquest atac a la Guàrdia Civil no quedaria impune. El dia 14 de novembre de bon matí, es presenten agents a casa seva i s'emporten el seu fill. També són detinguts set amics seus.

L'acusació és de terrorisme. El Fiscal General demana per a set dels acusats penes de presó entre cinquanta i seixanta-un anys, i per una noia, dotze anys. "Hi va haver una fase d'instrucció molt curta. A l'Audiència Nacional es va prendre la declaració als nostres demandats i per aparent perill de fugida se'ls va empresonar a prop de Madrid. Tres d'ells van estar a presó dinou mesos en les condicions especials que s'usen per als terroristes fins que es va dictar sentència",

diu Jaione Karrera. La mare de l'Adur descriu què va significar això per a l'estudiant de mestre i de música que llavors tenia 21 anys: "Cada comunicació era controlada. No podien participar en activitats dins del recinte de la presó. Eren sotmesos a severos controls per part del personal de seguretat. Vam sol·licitar una conversa amb un psicòleg perquè els primers mesos van ser molt durs per al nostre fill. Això era l'agost del 2017, el psicòleg no el va poder veure fins al juny del 2018".

Cap procés just

L'advocada de l'Adur està convençuda que la justícia perjudica els seus demandats. "No s'hauria arribat a aquesta acusació desproporcionada ni a la presó preventiva si els acusats no haguessin estat del País Basc. Tot el procés feia l'efecte de ser un anacronisme". ETA va abandonar les armes el 2011, i en aquell temps els acusats encara eren menors d'edat. "Tots els nostres arguments van ser recusats. Només va valer l'informe dels agents de la Guàrdia Civil afectats. No vam poder presentar cap document, ni vídeos, ni tan sols proves objectives com un plànol del bar, per exposar almenys una versió diferent de la de l'acusació". Tampoc no van ser admeses cap de les proves de la defensa que es referien a la situació política al poble, encara que una part de l'acusació precisament s'hi basava.

Però encara es va empitjorar tot. El febrer del 2017 la defensa s'assabenta que una de les jutgesses és la muller d'un oficial de la Guàrdia Civil i que té una medalla d'aquesta policia militar. Malgrat això, el recurs de parcialitat és denegat.

Les sentències dictades l'1 de juny són conseqüentment molt dures. L'Audiència Nacional, tement que el veredicté pugui ser després anul·lat, retira l'acusació de terrorisme. Són condemnats, però, per lesió corporal, alteració de l'ordre públic i atac al poder públic. Tres dels acusats reben la

condemna màxima de tretze anys, els altres, de nou anys, i la noia, de dos anys. La defensa demana revisió. Malgrat això, pocs dies després de la sentència, la resta de nois són empresonats per la Guàrdia Civil.

Les famílies protesten per les condemnes desmesurades i per les moltes irregularitats. Milers de persones d'arreu d'Espanya han anat al País Basc a manifestar-se junts amb les famílies. "No va haver-hi cap presumpció d'innocència. Des del primer moment només hi va haver la versió de l'acusació i no la de la defensa", resumeix l'advocada Karrera. A més, ja durant la presó preventiva van ser ingressats a gairebé 400 quilòmetres del seu poble. Aquesta tàctica de dispersió ja es practica des de fa dècades amb els presos bascs; i des de la tardor passada també amb els separatistes catalans empresonats. Bel Bozqueta, la mare de l'Adur, veu sobretot motius polítics darrere de la sentència: "La Guàrdia Civil és un element important de la unitat d'Espanya, és considerada com una columna de suport de la nació espanyola. I encara que l'acusació de terrorisme no pogués ser mantinguda, seguim veient a la televisió com se segueix argumentant en aquesta direcció, de manera que el ciutadà normal es creu que els nostres fills d'alguna manera deuen ser terroristes. Hi ha un motiu molt clar al darrere de les sentències, i és la venjança". Aquí Bel hi veu un paral·lelisme amb els activistes i polítics catalans empresonats. I en tots dos casos ella veu una clara mostra que a Espanya no hi ha cap separació de poders que funcioni.

Llarga presó preventiva

Els familiars i els advocats catalans es queixen d'irregularitats, tant en referència a la presó preventiva com en defectes processals. L'exministre d'afers exteriors del govern de Puigdemont, Raül Romeva, en el curs de pocs mesos ha estat empresonat per segona vegada. A mitjans de juny, el Tribunal Suprem ha confirmat l'acusació contra ell i catorze polítics catalans més per rebel·lió i sedició. Les penes

corresponents són de trenta i de dotze anys. “Rebel·lió a Espanya significa ús de la violència, però el meu marit no ha tingut ni tan sols una pedra a la mà” diu Diana Riba, la muller de Romeva. Retreu que els membres del Govern català acusats, gairebé no han tingut temps de conversar adequadament amb els seus advocats. Txell Bonet, companya de Jordi Cuixart, que fa nou mesos que és a la presó, està convençuda que no hi haurà cap procés equitatiu. “És com el cas d’Alsasua: demanen les penes màximes per engarjolar-los. Al final potser no els condemnaran per rebel·lió, la condemna potser serà menor que la dels nois bascos. Però se’ls condemnarà encara que no hi va haver cap violència”.

Foto: Barcelona, 14/07/2018 / Redacció

Jaume Alonso-Cuevillas representa alguns dels polítics catalans a l'exili, entre ells Carles Puigdemont. Alonso-Cuevillas fa d'advocat des de fa trenta-cinc anys i és catedràtic de Dret Processal a la Universitat de Barcelona. “A Espanya la presó preventiva és aplicada inadecuadament com una mena de càstig previ. En aquests casos és ben clar que es tracta d'intimidació. Cap basc ni cap canari ha de tenir la idea d'emular els catalans”. Igual que l'advocada basca Jaione Karrera, Alonso-Cuevillas està convençut que els drets fonamentals dels seus demandats han estat vulnerats. A més se li ha dificultat la defensa: “Se'ns va avisar amb temps molt escàs que els acusats, per l'acusació de rebel·lió que els hi pot comportar una condemna de trenta anys de presó, l'endemà mateix s'havien de presentar a les nou del matí a Madrid, és a

dir a 600 quilòmetres de distància. Jo vaig rebre documents d'un gruix de cent cinquanta pàgines, però no s'hi havia inclòs cap document de prova." L'advocat català es queixa també de l'ús abusiu del dret penal: "Hom podria dir que es tracta de desobediència, no pas de rebel·lió. Naturalment l'alteració de l'ordre públic amb violència armada és un crim a tot arreu. A Espanya això va passar el 23 de febrer del 1981 amb el cop d'estat de la Guàrdia Civil, o amb la sublevació militar de Franco el 1936. Aquí, però, no hi va haver cap tipus de violència, sinó un procés democràtic. El problema és que tant la fiscalia com el Tribunal Suprem es veuen ells mateixos com a víctimes. I per això no es jutja amb objectivitat" opina Alonso-Cuevillas.

Jutges conservadors

Joaquín Urias, exjutge del Tribunal Constitucional espanyol, i professor de Dret Constitucional a la Universitat de Sevilla no creu que aquests processos contra bascs i catalans siguin un problema de manca de separació de poders. Però dóna la raó a l'advocat català pel que fa a la manca d'objectivitat: "A Espanya no és que els jutges facin allò que el govern vulgui. Però el problema és que els mateixos jutges representen una ideologia determinada. No és cap problema de la independència de la justícia, sinó de la seva neutralitat". Això afecta sobretot els tribunals superiors d'Espanya, en els quals els jutges són nomenats per l'Estat. Aquí predominen les posicions conservadores. Per Urias el cas d'Altsasu és un exemple típic: "Hi ha un conflicte entre un policia i un ciutadà. El jutge dona la raó sempre, sempre, sempre al policia. N'hi ha per agafar por". En opinió seva, en un estat democràtic el jutge ha de protegir els ciutadans davant de l'estat, però a Espanya els jutges defensen el poder públic enfront dels ciutadans. "Sempre que hi ha un conflicte entre un ciutadà i un policia, encara que sigui el policia el que ha comès el delicte, els jutges sentencien a favor del policia". Precisament, en el cas d'una violació en grup a Pamplona el juliol del 2016, pel grup

anomenat La Manada, que va provocar protestes arreu del país perquè els jutges van reconèixer "abús sexual" però no violació, i van deixar en llibertat els acusats per la durada del procés, crida l'atenció que dos dels imputats són membres de l'exèrcit i de la policia respectivament.

Com a causa de tot això, aquest constitucionalista hi veu en primer lloc la Transició, com és com s'anomena a Espanya el pas des de 1978 a la democràcia. "En contrast amb Alemanya, després de la dictadura no es va fer cap canvi a la justícia. Després de la mort de Franco vam votar una nova constitució, però els mateixos jutges que fins a 1975 havien aplicat les lleis franquistes – és a dir, ni més ni menys que lleis feixistes–, són els que havien d'aplicar aquesta Constitució. Per això es triga tant perquè els drets i valors de la Constitució puguin arrelar a la justícia espanyola". Un altre problema és la formació: "A altres països els aspirants a jutge passen temps amb casos reals, fan d'assistents, s'enfronten amb la vida real. A Espanya s'ha d'estudiar almenys durant cinc anys i s'ha de poder pagar un tutor molt car", explica Urias. El rerefons social dels jutges és per tant molt homogeni. Això també contribueix molt a la tendència conservadora majoritària del cos judicial espanyol.

Un altre problema el veu Urias en la mateixa legislació. El dret penal espanyol és cada vegada més ideològic. "És impossible aplicar certes lleis sense que el jutge les hagi d'interpretar ell mateix políticament, no hi ha una base fàctica", avisa. Un exemple és la Llei de Seguretat ciutadana, per exemple en el cas de delictes d'odi: "Fa poc va haver-hi un procés perquè el periodista Antonio Mestre, per Twitter havia estat amenaçat de mort per un policia. Aquest policia va haver de pagar dos-cents euros de multa. Al mateix temps, el raper Valtonyc, que en una de les seves cançons havia amenaçat un empresari de Mallorca, va ser condemnat a dos anys de presó, sobre la base de la mateixa llei. Aquí es veu ben clar: si un policia amenaça una persona d'esquerreres, el jutge diu:

'Bé, no és tan greu...', però si una persona d'esquerres amenaça un empresari de dretes, hi ha penes de presó", explica Urias.

Un feixista com a víctima.

Un altre exemple és el cas de Luís Carrero Blanco, que es preveia que seria el successor de Francisco Franco, i que va ser mort el 1973 en un atemptat d'ETA. Quan l'estudiant Cassandra Vera, per Twitter va fer un acudit sobre la mort de Carrero Blanco, va ser condemnada a un any de presó. "El jutge va decidir sobre la base de l'article 579 del codi penal ("glorificació del terrorisme") que Carrero Blanco havia estat víctima del terrorisme. Això és com si a Alemanya algú hagués mort Hermann Göring en un atemptat i més tard hagués estat reconegut com a víctima del terrorisme", opina el jurista. Segurament pel temor que el "cas Cassandra" no hagués estat aprovat pel Tribunal Europeu, el Tribunal Suprem va revocar la sentència el març d'enguany.

Segons l'opinió d'Alonso-Cuevillas, els casos citats demostren que la justícia espanyola és imprevisible, cosa que fa perdre la confiança en les sentències judicials: "La justícia ha de ser previsible fins a un cert grau. Però a Espanya, per casos absolutament idèntics les sentències poden ser completament diferents". Aquí veu un problema en el mateix codi penal. "Les definicions vagaroses d'alguns tipus de delictes, permeten fer grossos el que són casos petits, per exemple el de sedició".

Paral·lelisme amb el cas d'ETA

Alonso-Cuevillas ens posa en guàrdia contra una situació en la qual els ciutadans estan indefensos davant de l'Estat. Si els polítics catalans que estan acusats per haver dut a terme un referèndum d'independència són condemnats, hi hauria un precedent i en el futur qualsevol manifestació contra un desallotjament que impedeixi a la policia fer la seva feina es pot interpretar com a sedició. També li sembla molt preocupant que Carlos Lesmes, president del Consell General del Poder

Judicial, el màxim òrgan de la judicatura, digui que el manteniment de la unitat territorial de l'Estat és una de les tasques més importants de la justícia espanyola. "Amb això s'ha intentat justificar la vulneració que estem vivint de molts drets fonamentals. La manca de garanties, l'abús de la presó preventiva, l'aplicació desproporcionada del dret penal. Aquí s'hi veu un esquema semblant al seguit al País Basc en el tracte d'ETA en el passat. Llavors deien els jutges que contra ETA hi valia tot, inclosa la vulneració de drets fonamentals. Però en el nostre cas no hi ha hagut cap víctima mortal", diu el català.

Joaquín Urias ho resumeix molt clarament: "Els tribunals espanyols defensen sempre el poder en contra dels ciutadans, en lloc de defensar els ciutadans. Cap jutge en actiu ho reconeixerà públicament. Els jutges haurien de defensar el dret i les persones, no el poder de l'Estat. Però a Espanya ho fem exactament a l'inrevés."

(Traducció de l'article en alemany sortit al diari "Junge Welt",

<https://www.jungewelt.de/artikel/335651.zweierlei-recht.html>)

Traducció de Pere Grau Rovira